

PRO DOBROU VĚC – Hra o několika dějstvích a žádném intermezzu

(první dějství)

I. 1. Uskutečnění výchozí situace – děj

Na scénu přichází Kamil s jablkem v ruce. Tváří se spokojeně, uvolněně, v pohodě. Stoupá si doprostřed jeviště, rozhlíží se, usmívá se do publika, zvedne jablko a chce se zakousnout, zarazí se, otře jablko důkladně o tričko, znovu si je prohlédne a konečně: zakusuje se do svého jablka. Šťastně přežvykuje, pokyvuje slastně hlavou, přešlápne z nohy na nohu, nezdá se, že by se v dohledné době mělo dít něco zajímavého. Náhle se zarazí, cítí problémy v krku, mírně gestikuluje, pokašlává, ale polkne a zdá se, že je vše v pořádku. Avšak není a upouští jablko, chytá se pod krkem, dáví se. Zmítá sebou, zoufale gestikuluje do publika, prosí, otáčí se na jednu stranu, na druhou, aby jej někdo přišel praštit do zad. Nakonec se vzepne a se vši náležitou teatrálností a za barvitého chroptění a hýkání mrtev kácí k zemi. Cukne pravou rukou, pak levou nohou a je konec.

I. 2. Ďáblův poslední soud

I. 2. a. Kamil se seznamuje – popis

Na scénu přichází Ďábel, zastaví se po třech krocích, něco hledá, otočí se, jako by se pro to něco vracel, ale najde a pokračuje původním směrem, listuje v přehršli svých papírů, stoupá si k mrtvému Kamilovi, vlevo od něj.

Ďábel podívá se na něj, do papírů, na něj. Zatím hovoří klidně, papírování jej vlastně baví.: „Pan Záluba?“

Kamil zvedá hlavu, zmateně se rozhlíží. Pak hlavu zase pokládá a pro jistotu je dál mrtvý.

Ďábel přejde za něj: „Pan Kamil Záluba? Nemýlím se?“

Kamil (zvedá hlavu, otáčí ji dozadu, aby viděl, šeptem): „Promiňte, to mluvíte na mě?“

Ďábel: „Ano, samozřejmě. Něco si odškrťává, přitom suše pokyne, aniž by se na Kamila podíval. Teď už můžete vstát.“

Kamil (vstává, přitom poodstoupí doprava dopředu): „Odpusťte mi hloupý dotaz, ale... nebyl jsem teď... jaksí... trochu mrtvý?“

Ďábel (povzbudivě, ale přitom stále do papírů): „Ale vy jste mrtvý! Totiž (vzpamatuje se, přerovnává papíry, jde k němu, aby mu mohl podat ruku, soucitně, ovšem s projevem někoho, kdo takto kondoluje každých 10 minut), upřímnou soustrast.“

Kamil (přijímá ruku, ne zrovna nadšen): „Jo. Sklesle svěsí ruku, otočí se k divákům. Já si to myslel.“

Ďábel popojde dopředu na Kamilovu úroveň: „Tak se do toho snad rovnou pustíme. Bydliště?“

Kamil (vztekle, zahleděn na svou imaginární mrtvolu, tj. dozadu, možná k ní popojde): „Víte, tohle je pěkně pitomá smrt, toto! Ted' trochu lítostivě, po pauze. Takhle jsem umřít nechtěl.“

Ďábel (ponořen do spisů, jako by říkal třeba „dnes je ale hustý provoz“): „Nemáte ponětí, jak často tohle slychávám. Mírně se natočí ke Kamilovi. Vy jste ateista nebo bez vyznání? A otočí list, znovu si něco píše jak se jmenovala vaše matka za svobodna?“

Kamil (pohlédne na Ďábla, stále nerudně, podezřavě jej v bezpečné vzdálenosti obchází): „A vy jste vlastně kdo?“

Ďábel zvedne hlavu, neznatelně se ukloní: „Aha, tak. Během další věty opět hlavu sklopí. Já jsem samozřejmě ďábel.“

Kamil (překvapeně, dokonce se trochu polekaně odkloní): „Ďábel?“ (*nedůvěřivě*) „Ďábel. Zkoumavě si jej z místa prohlíží. Nevypadáte jako ďábel.“

Ďábel jen tak na půl úst, soustředěn na papíry: „Vidíte, a přece. Otočí list. Vzpomenete si, kolik jste měl za svůj život dohromady psů?“

významná, exponovaná chvílka ticha, která přinutí Ďábla zvednout hlavu a překvapeně se po Kamilovi podívat, Kamil se Ďáblu dívá upřeně do očí

Kamil se smíšeným pocitem strachu a podezření: „A nemáte nějakou legitimaci? Že jste ten ďábel?“

Ďábel (netrpělivě, sám pro sebe, odvrátí se od Kamila, popojde tři krůčky na opačnou stranu): „Bože dobrý vzpamatuje se a decentně si odplivne, nevěřicně, zas jeden takový. “ *přendává si lejstra, něco hledá v kapsách* „Víte, tohle je tak... důrazně, dotčeně nedůstojné!“ *vytahuje svoje rohy na gumičce, dává si je na hlavu. Otočí se, začíná hlasitě deklamovat směrem na Kamila, jde k němu*: „BÍDNÝ LIDSKÝ ČERVE! ZDE PŘÍCHÁZÍ SE V SÍDLO VYHOŠTĚNCŮ, ZDE PŘÍCHÁZÍ SE DO VĚČNÉHO BOLU!“ *prerušuje deklamaci, netrpělivě, s krajní nechutí směrem dopředu k divákům* „atakďále atakďále, etcetera etcetera“ *pokračuje v deklamaci opět postupuje směrem k třesoucímu se Kamilovi* „NADĚJE ZANECH, KDO SEM UBÍRÁŠ SE! Tak. Sundá si rohy. Spokojený?“

Kamil (krčí se, vyděšen): „Bože, ty jsi vážně ďábel?“

Ďábel opět odchází od Kamila doleva, schovává rohy, bere propisku, první větu s mírnou ironií: „Výjimečně nešikovná formulace. Ale ano, už jste to pochopil. Otočí list. Vaše zaměstnání?“

I. 2. b. Kamilovo odsouzení – popis

Kamil: „A to jako... půjdu do pekla?“

Ďábel: „Obávám se, že už to tak bude.“

Kamil (melodramaticky): „Vaření v kotli?“

Ďábel: „Ano.“

Kamil: „Tlačení ohromných balvanů do kopce?“

Ďábel: „Samozřejmě.“

Kamil (úzkostně): „Každé ráno vyklovaná játra?“

Ďábel: „No jestli chcete...“

Kamil (velmi to prožívá): „Věčné utrpení? Vidlemi do zadnice? Charles Dickens?“

Ďábel: „Tak to vám, myslím, mohu slíbit úplně všechno.“

Kamil (střízlivě): „No tak to jsem v prdeli.“

Ďábel (přistupuje k němu a chytá jej za rameno): „Nyní jste proniknul k samé podstatě věci, gratuluji. Zaměstnání?“

Kamil (ustupuje): „Ale proč? Proč do pekla? Co jsem udělal špatně?“

Ďábel (nemilosrdně, přistupuje ke Kamilovi, který před ním couvá): „Vedl jste špatný život, Kamile Zálubo, nemorální a prostý dobrých skutků. A nyní dokončeme formality, to zdržování pokouší mou trpělivost.“ *téměř výhrůžně* „Zaměstnání?“

I. 3. Filosofické zproblematizování d'áblova soudu – dějový zvrát a argumentace

Jeden z filosofů (mezi dveřmi): „Nesouhlasí!“

Na scénu jak stádo vbíhají Filosofové. Jakmile je Ďábel spatří, chytá se za kořen nosu, jako by jej náhle jala bolet hlava.

Jeden filosofů: „Tohle je všechno úplně špatně!“

Jeden filosofů: „A navíc to není správně!“

Jeden filosofů: „Ale především to vůbec nesouhlasí!“

Filosofové se naskládají na hromadu, z každé strany trčí jeden. Kamil se na ně vyděšeně dívá.

Kamil: „Tohle jsou démoni pekelní?“

Ďábel (s odporem): „Hůř. To jsou filosofové. Celé to tady zamořili; každý den sem chodí další a další! Museli jsme tu kvůli nim otevřít extra kruh.“

Jeden z filosofů (filosofové mluví rychle, téměř se překřikují): „Konstatuji, že celý pekelný systém obsahuje množství alarmujících chyb!“

Jeden filosofů: „Všechny výchozí předpoklady jsou špatně formulovány a nedávají dobrý smysl!“

Jeden filosofů: „Pravidla jsou vágně stanovena, jsou temná a připouštějí různé interpretace!“

Đábel: „Už zase! To je pořád dokola!“

Jeden z filosofů (jedním dechem): „Zde ubohý Kamil, známý též jako Záluba, je hodnocen podle kritérií, která nikdy nebyla přesvědčivě definována!“

Jeden z filosofů (jedním dechem): „A přitom výchozí premisou má být svobodná vůle! Zde Záluba, známý jako Kamil, však nikdy nebyl informován, mezi čím má a může volit!“

Jeden z filosofů (jedním dechem): „Ani s jakým cílem! Jeho skutky jsou pak ad libitum souzeny stranou, která má zjištný zájem na neúspěchu Záluby Kamila!“

Všichni filosofové (v extatickém vzteku): „A to není fér!“

Đábel (unaveně): „Deset. Deset jednoduchých pravidel, většinou jedno jediné slovo. Vždyť by je pochopil i imbecil! Ona byla napsána, aby je pochopil i imbecil! Jaké vágně formulováno?“

I. 4. Požadavek filosofického posouzení Kamilovy situace – argumentace

Jeden z filosofů: „Trváme na tom, že Kamil řečený Záluba nemůže být prohlášen za špatného, dokud se neudělá pořádek v tom, co to dobré a špatné vlastně znamená!“

Jeden z filosofů: „Necht' je stanoven hodnotový žebříček, a podle něj ať je případ reevaluován!“

Jeden z filosofů: „Pak se uvidí, zda měl vážně něco za lubem!“

Đábel (kategoricky): „Ne. Nic takového. To by nešlo.“

Kamil (vpadne do toho): „Ale oni mají pravdu! Vždyť já jsem nic neudělal! Ani dobrého, ani špatného! Ztraceně, sotva jsem vběhnul na jeviště, udusil jsem se jabkem!“

Đábel: „A co po mně vlastně chcete?“

Jeden z filosofů: „Jasná a zřetelná pravidla!“

Jeden z filosofů: „Příležitost je aplikovat!“

Jeden z filosofů (předstoupí před publikum a chytne se za srdce, pateticky): „Spravedlnost!“ *vrací se na hromadu.*

Jeden z filosofů: „To, co po vás chceme, pane Satan, je možnost poznat správnou etickou te-órii dřív než post mortem!“

I. 5. Představení etických te-órií – popis

Ďábel (posměšně): „A jaká by to měla být, ta správná etická te-órie?“

Všichni filosofové sebou trhnou, každý na jinou stranu, a nadšeně vzdechnou, přesně na tohle čekali.

Jeden z filosofů (vítězoslavně): „Na to existuje víc, než jeden názor.“

Ďábel (chytne se za hlavu, zoufale): „Já blbec! Zase sem jim na to skočil!“

Jeden z filosofů: „Necht' započne invocace!“

*Filosofové se seřadí, započnou s bakchickým tancem a odříkáváním recitálů v prasečí latině, nejlépe nějakou variací na citát *Ne invocos expellere non possis*. Jeden z filosofů stojí v popředí a představuje postupně všechny duchy etických teorií, kteří přitom přibíhají na jeviště.*

Jeden z filosofů: „Podle první z nich je dobro do světa vetkáno! Vyplývá z povahy kosmu a vede k němu jen jedna cesta, vydlážděná od počátku stvoření. Je to cesta Reála, ducha realismu.“

Při filosofově vyvolávání se na scénu u vytržení přirítí Reál, vzpíná ruce, přechází sem a tam a vzývá svoji loutku. Nakonec se postaví po Kamilově pravici a nabízí mu loutku, kterou Kamil zdvořile odmítá. Ďábel netrpělivě čeká v koutě jeviště a distancuje se od všeho dění.

Jeden z filosofů: „Podle jiné, dobrým být jest dobře se mít a všechno dobré je zde v našem světě na dosah. Známe to jako příjemné. Známe to jako žádoucí. Známe to jako vzrušující volání našich počítků! Takový je Naturál, duch naturalismu!“

Při filosofově vyvolávání na scénu ladně přiskáče Naturál, dělá koketní gesta do publika, svůdně se obtáčí kolem Kamila, nakonec si mu lehne pod nohy.

Jeden z filosofů: „Další te-órie říká, že dobro straší lidem v hlavě! Co na tom, co se dělá, hlavně, když z toho nakonec každý bude něco mít! Dobro, to je nástroj užitku, jímž účel světi prostředky. Hle Pragmála, ducha utilitarismu!“

Při filosofově vyvolávání na scénu sebejistým krokem vkráčí Pragmál. Zatímco je představován, přechází pyšně po jevišti a distingovaně se uklání. Nakonec Kamilovi manažersky zatřeše rukou a stoupne si po jeho levici.

Jeden z filosofů: „A konečně, podle poslední není něco prostě dobré a prostě špatné, protože i dobré je někdy špatné a špatné je zase jindy dobré. Dobro, to je dneska tady a onde zítra, nikdo ho nechytí. Přivítejme sestry Reláty, duchy relativismu.“

Při filosofově vyvolávání na scénu přichází Reláty. Když jedna jde doleva, druhá jde doprava, když jedna stojí, druhá se uklání. Nakonec si Kamilovi stoupnou za záda a každá mu položí ruce na jedno rameno.

Jeden z filosofů: „Duchové byli povoláni, invokace je u konce! Kterému z nich Kamil svěří svoji duši? Podle kterého chce být posuzován?“ *dramaticky ukáže na Kamila*

Kamil (nadšeně): „Páni! Můžete to udělat ještě jednou?“

I. 6. Filosofický odklad pro Kamila – dějový zvrát

Ďábel: „Tak dost! Už jste s tou šaškárnou skončili?“

Jeden z filosofů: „Šaškárna jest dokonána!“ *vrací se zpět mezi ostatní, opět vytvoří kompaktní hromadu*

Kamil (vymaňuje se ze sevření duchů): „A co bude teď?“

Ďábel: „Vrátím vás na chvíli zpátky. To bude vaše příležitost dokázat, že sem nepatříte. Nedovedete si představit, jaký nepořádek mi to udělá v papírech...“ *podívá se na filosofy* „ale kdybych odmítnul, tak mi tady udělají peklo.“ *filosofové souhlasně přikyvuji*

Kamil (s nadějí): „A kolik času budu mít? Sedm let?“

Ďábel: „Hodinu.“

Kamil: „Rok?“

Ďábel: „Hodinu.“

Kamil: „Den?“

Ďábel (netrpělivě): „Hodinu, pane Zálubo. Je to ta hodina.“

Kamil: „To je málo, s tím nesouhlasím!“

Jeden z filosofů: „S tím souhlasíme!“

Jeden z filosofů: „Zcela adekvátní nabídka!“

Jeden z filosofů: „Velmi přiměřené!“

Kamil: „Ale kolik dobrých skutků můžu stihnout za jednu hodinu?“

Ďábel: „Nebojte se, příležitostí se vám dostane víc než dost. Duchové půjdou s vámi jako poradci; nechci slyšet už žádné další výmluvy, že jste nebyl informován.“

Kamil: „Ale...“

Ďábel (přerušuje): „Uvidíme se brzy, pane Zálubo.“ *k filosofům* „A vy se vraťte zpátky do nejhlubších hlubin, kam patříte.“

Ďábel zažene filosofy z jeviště, sám odchází. Kamil za nimi udělá ještě pár kroků. Duchové jej pomalu sledují. Když se k nim otočí, vrhnou se na něj a zcela jej zaskládají. První dějství končí.

Protože se bude podstatně měnit scéna a možná i Kamilův kostým a to všechno musí někdo udělat, nabízí se následující možnost: Duchové se po chvilce rozletí pro příslušné rekvizity, kulisy, kostýmy..., Kamil se zatím vzpamatovává. Dostane dobový kostým (nějaký přehoz), prohlíží si jej a duchové mezitím připraví scénu. Pak ztuhnou a čekají, jak se píše na začátku dvojky.

Pokud si kulisy nevynutí jinak, budou v těchto pozicích:

Bílá _____ Černá

Pragmál _____ Kamil _____ Reál

Naturál (sedě či kleče u Kamilových nohou)

hlediště